

บทที่ 3

ขบวนการของการทำตาม (Processes of Conformity)

1. ความหมายของบรรทัดฐาน
2. คุณสมบัติของบรรทัดฐาน
3. แหล่งบรรทัดฐานของโรงเรียน
4. การพัฒนาการเรียนรู้บรรทัดฐานของโรงเรียน
5. องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการทำตาม
6. แนวโน้มที่บุคคลจะทำตาม
7. การไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของโรงเรียน
8. สาเหตุและสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดความประพฤติที่ไม่เหมาะสม

การทำตามเป็นขบวนการสำคัญอย่างหนึ่งของขบวนการเรียนรู้ทางสังคม บุคคลเรียนรู้ที่จะทำตามความคาดหวังของบุคคลอื่น ก็เพื่อต้องการการยอมรับ เพื่อหลีกเลี่ยงความวิตกกังวล การทำตามดังกล่าวก็คือ การทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มหรือของสังคมนั่นเอง และสำหรับโรงเรียน โรงเรียนทุกโรงเรียนมีความต้องการให้นักเรียนทำตามบรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ หรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่โรงเรียนกำหนด ถ้านักเรียนคนใดไม่เต็มใจ หรือไม่สามารที่จะปฏิบัติตามได้ก็จะต้องออกจากโรงเรียนไป หรือต้องถูกตัดขาดจากกลุ่ม

ก่อนที่จะได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับขบวนการทำตาม ก็ควรจะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและคุณสมบัติของบรรทัดฐานเสียก่อน

1. ความหมายของบรรทัดฐาน (norms)

บรรทัดฐาน หมายถึง มาตรฐานหรือแบบฉบับของพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับหรือเป็นที่คาดหวังของกลุ่ม บรรทัดฐานจะบ่งบอกให้รู้ถึงสภาพการณ์หรือสถานการณ์ที่จะใช้ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ให้ทราบว่าสมาชิกของกลุ่มควรจะทำอะไร รู้สึกและปฏิบัติอย่างไรในสภาพการณ์นั้น รวมทั้งบอกให้ทราบว่าสมาชิกควรจะใช้บรรทัดฐานในเรื่องอะไร หรือชนิดใดในสภาพการณ์นั้น ๆ

ตัวอย่าง

ในโรงเรียนมีบรรทัดฐานที่เป็นที่ยอมรับกันในเรื่อง นักเรียนต้องไม่ทำลายอุปกรณ์ โต๊ะ เก้าอี้ของโรงเรียน ครูต้องไม่ทำลายชื่อเสียงของนักเรียน นักเรียนก็ต้องไม่โจมตีหรือทำลายชื่อเสียงของครู บรรทัดฐานของโรงเรียนมีทั้งที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ก็เป็นที่ยอมรับกัน และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการประพฤติปฏิบัติของทั้งครู และนักเรียน บรรทัดฐานมักจะเป็นข้อห้าม เช่น ไม่ให้ทำนี้ ไม่ให้ทำนั้น บรรทัดฐานมีทั้งที่ใช้โดยทั่วไป ใช้อย่างเฉพาะส่วนบุคคล

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้นบรรทัดฐานที่โรงเรียนกำหนดขึ้นให้นักเรียนปฏิบัติจึงเท่ากับเป็นบรรทัดฐานของสังคมด้วย บทบาทที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นบทบาทหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นบรรทัดฐานที่โรงเรียนคาดหวังจากนักเรียน

1. ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด เพื่อจะได้ช่วยให้โรงเรียนสามารถอบรมสั่งสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ระเบียบเกี่ยวกับความประพฤติ การแต่งกาย การวัดผล ถ้านักเรียนไม่ปฏิบัติตามก็จะมีบทลงโทษหนักเบาตามสมควร

2. ต้องสนใจต่อการเรียน มักจะเป็นบทบาทที่ครูคาดหวังจากนักเรียนทุกคน แม้ว่าเด็กคนนั้นจะเรียนเก่งหรืออ่อนก็ตาม ก็ต้องการให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียน

3. มีความประพฤติอยู่ในโอวาท ความคาดหวังในบทบาทนี้ดูจะมากกว่าความสนใจในการเรียนเสียอีก เพราะถึงเด็กจะเรียนเก่งแต่มีความประพฤติไม่ดี โรงเรียนก็ไม่พึงพอใจนัก

4. การตรงต่อเวลาอย่างเคร่งครัด โรงเรียนมักจะกำหนดลงไปว่า นักเรียนควรจะทำอะไร เมื่อไร และตรงตามเวลา เช่น มาโรงเรียนทันเวลา เข้าแถวทันเวลา เข้าชั้นเรียนตามเวลา ออกจากชั้นตามเวลา ส่งการบ้านตามเวลา เข้าสอบตามเวลา เป็นต้น

จากข้อกำหนดดังกล่าวของโรงเรียน ก็อาจทำให้นักเรียนไม่สามารถทำอะไรตามใจตนเองได้ในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ เกิดความขัดแย้ง และกระทำพฤติกรรมที่ผิดไปจากความคาดหวังหรือบรรทัดฐานของโรงเรียน ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่ผิดไปจากความคาดหวังของโรงเรียน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของโรงเรียนในตอนท้ายของบท

เมื่อได้พิจารณาอย่างคร่าว ๆ ถึงความหมายของบรรทัดฐาน และบรรทัดฐานที่โรงเรียนคาดหวังจากนักเรียนแล้ว สิ่งที่จะพิจารณาต่อไปก็คือคุณสมบัติของบรรทัดฐาน ซึ่งมีส่วนทำให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานนั้นหรือไม่

2. คุณสมบัติของบรรทัดฐาน

2.1 กลุ่มกำหนดพฤติกรรมที่คาดหวัง รวมทั้งเวลาและสถานที่ที่จะนำแบบแผนของพฤติกรรมนั้นไปปฏิบัติ เช่น อยู่ในห้องประชุมต้องพูดเบาๆ อยู่ในโรงอาหารพูดดังได้หรือในเวลาเรียนไม่ให้คุยกัน หรือไม่ให้ใครคนใดคนหนึ่งพูดคนเดียว ให้โอกาสคนอื่นพูดบ้าง ซึ่งในกรณีนี้สมาชิกของกลุ่มอาจจะปฏิบัติเพื่อต้องการให้กลุ่มยอมรับ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้หมายความว่า สมาชิกทุกคนจะพึงพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนแล้ว ตามสภาพของความเป็นจริง ระเบียบกฎเกณฑ์ส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนหรือครูมากกว่าที่จะมาจากตัวนักเรียน นักเรียนจึงต้องการที่จะทำตามใจตนเอง ซึ่งถ้าเกินขอบเขตไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มจากโรงเรียน ก็อาจจะได้รับโทษตามที่กลุ่มกำหนด

2.2 กลุ่มกำหนดคุณค่าของบรรทัดฐาน ซึ่งสมาชิกที่มาจากกลุ่มสังคมที่ต่างกันอย่างจะขัดถือ และให้คุณค่ากับบรรทัดฐานที่ต่างกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นได้ เช่น สิ่งที่นักเรียนคิดว่าเป็นการกระทำที่ดีที่ถูกต้อง อาจจะไม่สอดคล้องกัน สิ่งที่ครูคิดว่าเป็นการกระทำที่ดี ที่ถูกต้องก็ได้

2.3 กลุ่มกำหนดขอบเขตของการยอมรับ และไม่ยอมรับบรรทัดฐาน กลุ่มแต่ละกลุ่มก็มีเกณฑ์ของการยอมรับ หรือไม่ยอมรับการกระทำของสมาชิก ซึ่งก็แตกต่างกันไป การกระทำอย่างเดียวกัน บางกลุ่มยอมรับได้ บางกลุ่มยอมรับไม่ได้ เช่น โรงเรียนบางโรงเรียนยอมให้นักเรียนทุจริตในห้องสอบ ได้ครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าประพฤติเป็นครั้งที่ 2 ก็จะต้องถูกไล่ออก บางโรงเรียนอาจจะไม่ถึงกับไล่ออก ก็ให้ทำทัณฑ์บนไว้

2.4 อำนาจของบรรทัดฐาน ในที่นี้หมายความว่า บรรทัดฐานที่กำหนดขึ้นมา นั้นมีผลให้สมาชิกของกลุ่มปฏิบัติตามได้มากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้ ก็อาจจะขึ้นอยู่กับว่า **กลุ่มให้ความสำคัญ**กับบรรทัดฐานนั้นมากหรือน้อย ถ้ากลุ่มหรือสมาชิกให้ความสำคัญมาก ก็จะมีผลในการปฏิบัติตามมากด้วย เช่นการแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน โรงเรียนบางแห่งเข้มงวดในเรื่องระเบียบการแต่งกายของนักเรียนมาก นักเรียนก็จะปฏิบัติตามกันมาก แต่บางโรงเรียนวางระเบียบไว้ก็จริง แต่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้น้อย ก็ทำให้สมาชิกไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามเท่าไร ระเบียบการแต่งกายจึงไม่มีผลในการทำตามเท่าใดนัก

3. แหล่งบรรทัดฐานของโรงเรียน

ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน เด็กก็ได้เรียนรู้บรรทัดฐานหรือระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียนจากหลายแหล่งด้วยกัน เป็นต้นว่า เด็กรับเอาทัศนคติและความคาดหวังที่มีต่อโรง-

เรียนจากครอบครัวของเขา ทำให้เด็กเกิดทัศนคติต่อครู ต่อระเบียบของโรงเรียน ต่อวิชาที่เรียน ตัวอย่างเช่น พ่อแม่มักจะเตือนว่า “ถ้าลูกไม่ทำอย่างนั้นอย่างนี้ ครูจะทำโทษนะ”

นอกจากพ่อแม่แล้วบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว เช่น พี่สาว พี่ชาย ของเด็กก็ยังมีส่วนในการเรียนรู้บรรทัดฐานของโรงเรียน ตัวอย่างเช่น เวลาที่พี่ ๆ ทำการบ้านจะพูดว่า “ไว้ให้ชั้นชั้นใหม่ก่อนเดอะจะต้องทำการบ้านยาก ๆ”

แหล่งบรรทัดฐานของโรงเรียนแหล่งอื่น ๆ ก็คือ เพื่อนบ้าน เพื่อนบ้านมักจะให้ค่านิยมทางด้านการศึกษายกย่องโรงเรียนอย่างมาก ดังนั้น เมื่อเพื่อนบ้านมีค่านิยมเช่นนั้น ก็มักมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กในโรงเรียนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แหล่งที่สำคัญเป็นแหล่งใหญ่ในการเรียนรู้บรรทัดฐานของโรงเรียนก็คือห้องเรียนนั่นเอง

4. การพัฒนาการเรียนรู้บรรทัดฐานของโรงเรียน

ดังได้กล่าวแล้วว่าห้องเรียน คือ แหล่งที่สำคัญในการเรียนรู้บรรทัดฐานของโรงเรียน ดังนั้น เมื่อนักเรียนมีบทบาทสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสมาชิกอื่น ๆ ในห้องเรียนมากขึ้น เขาจะมีส่วนร่วมกันในด้านความคิด ความรู้สึก และการกระทำมากยิ่งขึ้น เขาจะรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มมากขึ้น ดังนั้น เมื่อเวลาจะทำอะไรก็จะคำนึงถึงความคาดหวังของครู ของเพื่อนนักเรียนด้วยกัน คำนึงถึงความมุ่งหมายของวิชาที่เรียน ตลอดจนสภาพการณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียน เขาจะคำนึงว่าสิ่งที่เขากระทำจะได้รับผลอะไรตามมา จะได้รับรางวัลจากครูหรือไม่ พฤติกรรมใดที่ทำแล้วได้รับการยอมรับ พฤติกรรมใดทำแล้วไม่ได้รับการยอมรับ

การ์ตไรท์ และแซนเดอร์ (Cartwright and Zander, 1960) อธิบายว่า ที่นักเรียนกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เหมือนกัน หรือทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มเนื่องจาก

4.1 เด็กมาโรงเรียนเพื่อเรียนรู้ หรือรับรู้ หรือกระทำการต่าง ๆ ที่คนอื่น ๆ เขาทำกัน เนื่องจากต่างคนต่างก็มาอยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างเดียวกัน ได้รับอิทธิพลจากสิ่งเร้าอย่างเดียวกัน

4.2 เด็กทำอะไรเหมือน ๆ กัน เพราะต้องการที่จะปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง เมื่ออยู่ในภาวะที่ไม่แน่ใจเขาจะยอมรับความคิดของสมาชิกในกลุ่มที่เขาชอบพอ และไว้วางใจ

4.3 เด็กทำอะไรเหมือน ๆ กันกับคนอื่น ๆ เนื่องจากได้รับแรงผลักดันให้ทำตาม การที่เด็กทำตามสิ่งที่คนอื่น ๆ ในกลุ่มทำ ทั้ง ๆ ที่เขามาจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีค่านิยม ความเชื่อที่แตกต่างกัน ก็เนื่องมาจากเขาต้องมาอยู่ในกลุ่มที่มีสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ เช่นเดียวกัน มาเรียนรู้ทัศนคติ ความคิด และความคิดเห็นใหม่ ๆ เช่นเดียวกัน

เมื่อเด็กต้องเผชิญกับสภาพการณ์ใหม่ๆ เขาจึงไม่รู้ว่าจะเชื่ออะไร หรือควรจะเชื่ออะไร จึงมีการเรียนรู้กันเองจากกันและกัน

นอกจากนั้น การที่เด็กทำตามเพื่อน ๆ ในชั้นอาจจะเนื่องมาจากมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน จึงมีความสนใจ และความต้องการคล้าย ๆ กันหลายอย่าง และยิ่งถ้ากลุ่มเป็นกลุ่มที่มีความกลมเกลียวกันมาก บรรทัดฐานของกลุ่มจะมีพลังหรือมีอิทธิพลต่อการทำตามของสมาชิกอย่างมาก สมาชิกจะยิ่งปฏิบัติเหมือนกันมากยิ่งขึ้น บรรทัดฐานดังกล่าวก็จะกลายเป็นมาตรฐานของกลุ่มทีเดียว ในกรณีนี้สมาชิกจะเปลี่ยนบรรทัดฐานหรือความเชื่อ ความคาดหวังของตนเอง ให้มาสอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่ม

5. องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการทำตาม

มีองค์ประกอบหลายประการที่ทำให้บุคคลยอมทำตามหรือชักจูงให้บุคคลทำตาม บรรทัดฐานของกลุ่ม ซึ่งได้แก่

5.1 วิธีการที่กลุ่มให้รางวัล หรือให้การยอมรับบุคคลที่ทำตาม กลุ่มให้การยกย่องชมเชยมากกว่าติเตียน สมาชิกในกลุ่มจะรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองได้รับความกดดันหรือถูกบังคับแต่อย่างใด สมาชิกจะเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ การกระทำของตนเอง โดยยอมรับสิ่งที่กลุ่มตัดสินหรือลงมติว่าควรปฏิบัติ และไม่กระทำหรือเลิกปฏิบัติในสิ่งที่กลุ่มตัดสินว่าไม่ควรกระทำ วิธีการดังกล่าวนี้เรียกว่า “positive sanctions”

ตัวอย่างเช่น

เด็กชายด้อมแต่งตัวไม่เหมือนเพื่อน ๆ มาเรียนหนังสือ ด้อมไว้ผมยาว ใส่เสื้อผ้าแตกต่างไปจากเพื่อน ๆ เพื่อน ๆ บอกว่าด้อมเหมือนผู้หญิงไว้ผมยาว แม้ว่าด้อมจะทำตัวเป็นจุดเด่นในชั้น เพื่อน ๆ ในชั้นก็ยังเล่น ยังคบค้าเป็นเพื่อนกับด้อม ด้อมยังได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม แต่เวลาที่ด้อมสมัครรับเลือกตั้งทำอะไรก็ตาม ไม่มีเพื่อนคนใดเลือกด้อมเลย จากการตัดสินของเพื่อน ๆ ที่ไม่เลือกด้อมนี้เอง ทำให้ด้อมเรียนรู้ว่าอะไรคือ บรรทัดฐานที่กลุ่มยอมรับ และด้อมควรจะปฏิบัติตาม ด้อมจะเปลี่ยนแปลงการกระทำของตนเองไปตามกลุ่มด้วยความเต็มใจ

วิธีการดังกล่าวนี้ครูอาจจะใช้วิธีการให้นักเรียนเลือกกรรมการขึ้นมาหมุนเวียนกัน ทำหน้าที่เป็นกรรมการของชั้นเรียนพิจารณาให้คำแนะนำ ปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ

จากผลการศึกษาวิจัยหลายเรื่องพบว่า ถ้ากลุ่มใดสมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างอิสระ สมาชิกไม่มีความกลัวการหัวเราะเยาะ การดูถูก การติเตียน กลุ่มในลักษณะนี้

สมาชิกจะทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มสูง ดังเช่นในการศึกษาของโบวาร์ด (Bovard, 1948) ซึ่งทดลองเปรียบเทียบการทำตามของสมาชิกในกลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม (group-centered pattern of control) กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่เน้นความสำคัญของผู้นำ (leader centered pattern of control) สมาชิกในกลุ่มแรกมีการติดต่อพูดจากัน สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความคิดเพิ่มเติม สมาชิกรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่กลุ่มคาดหวัง สมาชิกชอบพอสั่งกันและกัน ถึงแม้จะมีความคิดที่ขัดแย้งกัน ก็มีการเคารพความคิดของกันและกัน ไม่มีการตำหนิติเตียน สมาชิกไม่รู้สึกรู้ว่าอยู่ในสภาพการณ์ของการข่มขู่ บรรยากาศของกลุ่มในลักษณะนี้เองทำให้บุคคลเกิดการทำตาม หรือกลุ่มจะมีพลังผลักดันให้สมาชิกทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มมากกว่ากลุ่มที่เน้นความสำคัญของผู้นำ ซึ่งสมาชิกมีความเป็นมิตรกันน้อย และมักจะใช้การตำหนิติเตียน เพื่อให้สมาชิกทำตาม

5.2 บุคคลยอมทำตามเนื่องจากมีความปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้เขาปรับเอา (identify) ความคิด ความรู้สึก การกระทำ ของกลุ่มมาเป็นของตนหรือทำตามบรรทัดฐานของกลุ่ม

ตัวอย่างเช่น

เด็กที่ต้องการให้เพื่อนยอมรับ เขาก็จะปฏิบัติในสิ่งที่คาดว่าคุณต้องการให้เขาปฏิบัติ แม้ว่ากรกระทำนั้นอาจจะทำให้ครูหรือผู้ปกครองไม่พอใจก็ตาม ซึ่งมักจะพบว่าเด็กวัยก่อนวัยรุ่น กับเด็กวัยรุ่นมีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนอย่างมาก เขาจะยอมรับมาตรฐาน การกระทำต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อนโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ แม้ว่าสิ่งนั้นจะขัดแย้งกับค่านิยม หรือบรรทัดฐานของพ่อแม่ก็ตาม

5.3 บุคคลยอมทำตามเนื่องจากต้องการสนองความต้องการพื้นฐาน 2 ประการคือ ความต้องการการยอมรับ (need for acceptance) และความต้องการการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น (need for human relationships) ซึ่งความต้องการดังกล่าวทำให้ บุคคลสนับสนุนการตัดสินใจ และพฤติกรรมตามแนวทางที่กลุ่มยอมรับสนับสนุนความคิดเห็นส่วนใหญ่ของกลุ่ม

ดังนั้น เราอาจจะกล่าวได้ว่าถ้าห้องเรียนสามารถสนองความต้องการทำให้เด็กพึงพอใจได้ เขาจะเปลี่ยนความเชื่อตลอดจนพฤติกรรมภายนอกของเขาไปตามบรรทัดฐานของกลุ่ม นอกจากนั้นกลุ่มยังสามารถใช้วิธีการลงโทษเพื่อให้เด็กทำตามได้อีกด้วย

ข้อสังเกต

บางทีกลุ่มมิได้ข่มขู่บุคคลเลย แต่การที่เขากลัวว่ากลุ่มจะไม่ยอมรับ จึงทำให้เขาทำตามกลุ่ม นอกจากนี้สำหรับคนที่มีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอย่างมาก เกรงว่าเขาจะถูกขับออกจากกลุ่มถ้าเขาไม่ทำตาม ดังนั้นจึงทำให้เขาทำตามกลุ่ม

ตัวอย่างเช่น

นักเรียนทำอะไรตามความนึกคิดของตนเอง ทำอะไรขัดแย้งกับบรรทัดฐานของกลุ่ม เขาอาจจะทำเช่นนั้น เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเกิดผลอะไรตามมา ถ้าเขายังขึ้นทำตามความคิดของตนเองต่อไป

5.4 บุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีความกลมเกลียวเหนียวแน่น (group cohesiveness) มากเท่าไรจะยิ่งทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มมากเท่านั้น เพราะสมาชิกแต่ละคนจะยอมรับกันและกันมากยิ่งขึ้น สมาชิกจะผูกพันกันมากยิ่งขึ้น กลุ่มจึงมีพลังผลักดันให้เกิดการทำได้อย่างมาก ส่วนกลุ่มที่มีความกลมเกลียวเหนียวแน่นหรือมีความผูกพันกันน้อย กลุ่มจะมีพลังผลักดันให้เกิดการตามน้อยกว่า

จากผลการวิจัยหลายเรื่องพบว่า กลุ่มที่สมาชิกมีความกลมเกลียวกันอย่างมาก สมาชิกจะพยายามดำรงบรรทัดฐานของกลุ่มเอาไว้ และปฏิเสธหรือไม่ยอมรับคนที่ไม่ทำตามบรรทัดฐานของกลุ่ม

เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มนี้มีความกลมเกลียวกัน มีการทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มก็คือ สมาชิกจะมีความปรารถนาที่จะเป็นมิตรต่อกัน (need for affiliation) สมาชิกจะมีความประทับใจในกลุ่มของตน (the attractive of the group) ซึ่งเหตุผลดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ให้นักเรียนที่พอใจในกลุ่มของตนเองอย่างมากจะยึดมั่นและทำตามมาตรฐานของกลุ่มอย่างมากเช่นเดียวกัน เขาจะมีความคิดเห็นสอดคล้องกับกลุ่ม และยิ่งถ้ากลุ่มมีกิจกรรมที่ดึงดูดใจก็จะทำให้เขาทำตามแรงผลักดันของกลุ่มยิ่งขึ้น

5.5 องค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดการทำตาม คือ อำนาจของกลุ่ม (group power) เฟรนช์ และเรเวน (French and Raven, 1959) อธิบายว่ากลุ่มมีอำนาจทางสังคมที่ทำให้บุคคลเกิดการทำตาม 5 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

5.5.1 อำนาจในการให้รางวัล (reward power) คือการที่กลุ่มสามารถทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจด้วยการให้รางวัล หรือสัญญาว่าจะให้รางวัลเพื่อให้สมาชิกทำตาม

5.5.2 อำนาจในการบีบบังคับ (coercive power) คือ การที่กลุ่มทำให้สมาชิกทำตามด้วยการบังคับ โดยใช้วิธีการลงโทษ งดการให้รางวัล บังคับให้ทำตามโดยการออกเป็นคำสั่ง และห้ามไม่ให้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ หรือขับไล่ออกจากกลุ่มชั่วคราว หรือถูก ต่ำหนิติเตียน เป็นต้น

5.5.3 อำนาจตามกฎหมายหรือตามบทบัญญัติ (legitimate power) คนในกลุ่มมักจะรับอำนาจในลักษณะนี้มาโดยการรับถ่ายทอดจากสังคมเข้ามาเป็นค่านิยมของตนเอง ซึ่งพฤติกรรมหรือค่านิยมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดให้คนในกลุ่มประพฤติปฏิบัติตาม เช่น การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง นักเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียน

5.5.4 อำนาจโดยการอ้างอิง (referent power) คือ กลุ่มที่บุคคลยอมรับนับถือ มีความปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการที่จะเลียนแบบบุคคลในกลุ่ม หรือยึดถือคนในกลุ่มเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้เพราะบุคคลเกิดการยอมรับนับถือ เช่น นักเรียนชั้นมัธยมที่รับเอาความคิด ทัศนคติ วิธีการแสดงออกของนัสนักศึกษามหาวิทยาลัย มาเป็นแบบอย่าง เนื่องจากนิยมชมชอบ และอยากจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้นด้วย

5.5.5 อำนาจในการมีความรู้ความชำนาญ (expert power) คือการที่บุคคลยอมรับในการมีความรู้ความชำนาญ หรือมีความสามารถเป็นพิเศษของบุคคลในกลุ่ม

6. แนวโน้มที่บุคคลจะทำตาม

การที่บุคคลจะทำตามมากน้อยแค่ไหนนั้น มิใช่เพราะแรงผลักดันของกลุ่ม หรือพลังของกลุ่มเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับแรงผลักดันภายในตัวบุคคล (internal forces) หรือความพร้อมที่บุคคลจะทำตาม ซึ่งได้แก่

6.1 บุคลิกภาพของบุคคล เราจะเห็นได้ว่าเด็กบางคนไม่ยอมทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียน อาจจะเป็นเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านบุคลิกภาพก็ได้

จากการศึกษาของเฟสติงเจอร์และทีโบ (Festinger and Thibaut, 1951) พบว่าถ้าบุคคลเกิดความขัดแย้งระหว่างค่านิยมที่ตนยึดถือกับบรรทัดฐานของกลุ่ม บุคคลจะไม่ยอมทำตาม แต่ถ้าความขัดแย้งนั้นเป็นความขัดแย้งที่เขาเห็นว่าบรรทัดฐานนั้นไม่มีความสำคัญเท่าไรนัก บุคคลจะยอมทำตาม อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าบรรทัดฐานจะเป็นเรื่องที่สำคัญมากก็จริง แต่ถ้าขัดแย้งกับค่านิยมที่บุคคลยึดถืออย่างมาก บุคคลก็จะไม่ยอมทำตาม แม้ว่าจะได้รับแรงผลักดันจากกลุ่มก็ตาม

6.2 ภูมิหลังของบุคคล การที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู ได้รับการฝึกหัดจากพ่อแม่ ให้เป็นคนพึ่งตนเองเป็นตัวของตัวเอง หรือเป็นคนยอมตาม ย่อมมีผลต่อบุคลิกภาพของบุคคล ทำให้บุคคลมีความพร้อมที่จะทำตามมากน้อยต่างกัน

จากผลการวิจัยของ วินิจ เกตุขำ (2515) และประณต เล็กสวาสต์ (2516) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะความเป็นผู้นำ พอจะสรุปได้ว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมาก และถูกควบคุมน้อย มีลักษณะของความเป็นผู้นำมากกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักน้อย และถูกควบคุมมาก ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักน้อย และถูกควบคุมมาก จะมีความพร้อมที่จะทำตามมากกว่าเด็กพวกแรกนั่นเอง

6.3 ความปรารถนาที่จะได้ฐานะในสังคมที่ต้องการ จึงทำให้บุคคลยอมทำตามบรรทัดฐานของกลุ่ม ตัวอย่างเช่น เด็กผู้ชายต้องการให้ตัวเองเป็นที่นิยมในกลุ่ม จึงยอมทำตามกลุ่มอย่างมาก เพื่อต้องการให้กลุ่มยอมรับและยกฐานะของเขาในกลุ่ม (Sherif, 1951)

6.4 บุคคลที่มีความคิดหรือบรรทัดฐานที่ยึดมั่นนั้นไม่แข็งเกร่งพอ จะยอมทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มมากกว่าคนที่มีความคิดที่แข็งเกร่งพอ

6.5 การที่บุคคลรู้ว่าพฤติกรรมที่ทำไปนั้นจะได้รับผลอะไรตามมา เช่น รู้ว่าถ้าเราต่อต้านไม่ทำตามบรรทัดฐานของกลุ่ม เขาจะได้รับการโต้ตอบที่ไม่น่าพึงพอใจ เขาก็จะยอมทำตาม

7. การไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของโรงเรียน

ปัญหาเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของโรงเรียน ก็คือการประพฤติปฏิบัติที่ผิดไปจากบรรทัดฐานของกลุ่ม ผิดไปจากข้อกำหนด ความคาดหวังของกลุ่มนั่นเอง

บุคคลที่ประพฤติผิดไปจากบรรทัดฐานของกลุ่ม ก็คือบุคคลที่กระทำการที่ออกนอกขอบเขตของพฤติกรรมซึ่งกลุ่มจะยอมรับได้ อย่างไรก็ตาม เราก็ไม่สามารถกำหนดความหมายลงไปแน่นอนได้ว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้ เนื่องจากบรรทัดฐานของห้องเรียน ก็อาจจะผิดแผกแตกต่างไปจากบรรทัดฐานของโรงเรียนในบางเรื่อง และแต่ละโรงเรียนก็มีข้อห้ามที่แตกต่างกัน เช่น บางโรงเรียนก็ห้ามนักเรียนหญิงไม่ให้ไว้ผมยาว ต้องตัดผมให้เรียบร้อย ต้องผูกริบบิ้นสีดำ สีนํ้าเงิน สีนํ้าตาล เท่านั้น ในขณะที่บางโรงเรียนถือว่าการไว้ผมยาวหรือการผูกริบบิ้นสีอื่นไม่เป็นการผิดระเบียบ อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมที่นับว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้คือ

7.1 ทางด้านศีลธรรม หมายถึง การกระทำที่ผิดศีลธรรม จริยธรรม เป็นที่เดือดร้อนแก่ผู้อื่นและตนเอง เช่น การเล่นการพนัน พุดจาหยาบคาย พุดโกหก ลักขโมย รังแกผู้อื่น เป็นต้น

7.2 ทางด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ความประพฤติที่ทำให้บุคลิกภาพเสียไป เช่น การไม่ทำความสะอาด การแสดงความก้าวร้าว เจ้าอารมณ์ เก็บตัว แยกตัว เฉยชา เงียบขรึม เป็นต้น

7.3 ทางด้านกฎระเบียบ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่ผิดระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น ขาดโรงเรียน มาโรงเรียนสาย ทะเลาะวิวาท หนีโรงเรียน พุดคุยขณะที่ครูสอน ไม่ส่งงาน ไม่ทำการบ้าน เป็นต้น

ในเรื่องปัญหาในโรงเรียนนี้ มีผลการวิจัยที่น่าจะนำมาพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนคือ การวิจัยของ อารีย์ สัญญวงษ์ (2517) ซึ่งศึกษาปัญหาที่พบในชั้นเรียนของนิสิตนักศึกษาฝึกหัดครู เพื่อนำไปสร้างเป็นแบบจำลองของปัญหา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้เป็นอุปกรณ์สำหรับนิสิตนักศึกษาฝึกหัดครูให้รู้จักคิดที่จะแก้ปัญหามาจากแบบจำลองที่สร้างขึ้นก่อนออกทำการฝึกสอน ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาพบว่ามีปัญหาที่พบบากน้อยตามลำดับดังนี้

1. ไม่สนใจการเรียน
2. ชวนเพื่อนคุย
3. เรียนอ่อน
4. หนีเรียน
5. ไม่ส่งงาน ไม่ทำการบ้าน
6. แกล้งเพื่อน
7. ไม่เคารพครู ไม่สุภาพต่อครู
8. แสดงความเด่น
9. ไม่ขอวิชา
10. หลับในห้อง

นอกจากนี้แล้ว สิรินา เล็บครุฑ และศูนย์อินโนเทค (Innotech Center) (อ้างจาก: อารีย์ สัญญวงษ์ : 2517 : 92 - 97) ได้ทำการศึกษาปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมเช่นกัน โดย สิรินา เล็บครุฑ ทำการศึกษาจาก นักศึกษาระดับ ป.กศ. สูง ที่ออกฝึกสอน ส่วนศูนย์อินโนเทค ทำการศึกษาจากครูประจำชั้นของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า

ป.กศ. สูง

1. ไม่ตั้งใจเรียน
2. ก้าวร้าวรังแกเพื่อน
3. เรียนอ่อน
4. ชวนเพื่อนคุยในห้อง
5. พุดหยาบคาย

ศูนย์อินโนเทค

1. ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน
2. ไม่สนใจการเรียน
3. แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว
4. เรียนหนังสือไม่ดี
5. ไม่สุภาพไม่เคารพครู

ป.กศ.สูง

6. แห่เพื่อนในชั้นเรียน
7. ไม่ทำแบบฝึกหัด
8. ไม่เคารพครู
9. ไม่ทำการบ้าน
10. ขาดเรียนบ่อย ๆ

ศูนย์อินโนเทค

6. การรบกวนชั้นขณะสอน
7. หนีโรงเรียน

จากการสำรวจปัญหาในชั้นเรียนของ อารีย์ สัญญวงษ์ สิรินา เล็บครุฑ และศูนย์อินโนเทค ต่างพบปัญหาค้ำค้ำกัน อาจจะต่างกันที่ลำดับความสำคัญมากน้อย ซึ่งทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากปัญหาได้มาจากนิสิต นักศึกษาฝึกสอน กับปัญหาที่ได้มาจากครูประจำชั้น ซึ่งครูประจำชั้นมีเวลาคลุกคลีกับเด็กมากกว่า นิสิตนักศึกษาฝึกสอนจึงพบปัญหาเกี่ยวกับการฝ่าฝืนข้อบังคับของโรงเรียนมากกว่า

อารีย์ สัญญวงษ์ ได้จัดหมวดหมู่พฤติกรรมของปัญหาที่พบมากตามลำดับความสำคัญของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาดังนี้

1. หมวดปัญหาเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ไม่ตั้งใจเรียน
2. หมวดปัญหาอื่น ๆ และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางประการ ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ หนีเรียน
3. หมวดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแสดงต่อครู ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ไม่เคารพครู
4. หมวดปัญหาพฤติกรรมก่ออวรณ์ ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขวนเพื่อนคุย
5. หมวดปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวผู้อื่น ปัญหาที่พบมากที่สุดคือปัญหาแกล้งเพื่อน
6. หมวดปัญหาที่เกิดจากบุคลิกภาพ ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้
7. หมวดปัญหาจากสภาพทางกาย ปัญหาที่พบมากที่สุดคืออ้วนมาก ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัว

ในปี 2516 สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (อ้างจาก : อารีย์ สัญญวงษ์ : 2517 : 5 – 6) ได้เขียนรายงานของการวิจัยที่ศูนย์อินโนเทค ซึ่งทำการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ระดับประถม และระดับมัธยม ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นของครูในกลุ่มประเทศ ซีมีโอ (SEAMEO) อันประกอบด้วย อินโดนีเซีย เขมร ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ไทย และเวียดนาม เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการฝึกหัดครู ผู้ควบคุมงานวิจัยนี้คือ นายมนานดาร์ (Munandar) ผลการศึกษา พบว่า

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เรียงตามลำดับความสำคัญ

ประถม

1. พฤติกรรมก้าวร้าวต่อนักเรียน
โรงเรียน และสมบัติของโรงเรียน
2. รบกววนชั้นขณะสอน
3. ขัดคำสั่ง และระเบียบของโรงเรียน
4. ไม่สนใจในการเรียน
5. การลักขโมย
6. เรียนหนังสือไม่ดี
7. หนีโรงเรียน
8. ไม่สุภาพไม่เคารพครู
9. ไม่ทำการบ้านตามที่ครูสั่ง
10. ขัดแย้งกับครู
11. ทุจริตเวลาสอบ
12. พุดจาหยาบคาย
13. อุบัติเหตุ
14. ทั้งครูและนักเรียนมาโรงเรียนสาย
15. สุขภาพไม่สมบูรณ์
16. ผู้ปกครองดำโรงเรียน
17. ครูและนักเรียนลืมนำวัสดุอุปกรณ์
สำคัญมาใช้ในการเรียน การสอน

สำหรับประเทศไทยนั้นปัญหาที่พบมากในระดับประถม และระดับมัธยม มีดังนี้คือ

ประถม

1. นักเรียนแสดงความไม่สุภาพ ไม่เคารพ
นับถือครู
2. หนีโรงเรียน
3. เรียนหนังสือไม่ได้
4. รบกววนชั้นขณะสอน

มัธยม

1. รบกววนชั้นขณะสอน
2. ขัดคำสั่ง และระเบียบของ
โรงเรียน
3. ไม่สนใจในการเรียน
4. แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อ
นักเรียน โรงเรียน และสมบัติของโรงเรียน
5. เรียนหนังสือไม่ดี
6. หนีโรงเรียน
7. ไม่ทำการบ้าน
8. ทุจริตเวลาสอบ
9. ไม่สุภาพ ไม่เคารพครู
10. การลักขโมย
11. ขัดแย้งกับครู
12. พุดจาหยาบคาย
13. พุดผิด
14. สุขภาพไม่สมบูรณ์
15. ไม่รวมมือกันระหว่างคณะครู
16. ผู้ปกครองดำโรงเรียน ครู
17. ครูลืมนำวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น
มาโรงเรียน

มัธยม

1. ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของ
โรงเรียน
2. ไม่สนใจการเรียน
3. แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว
4. เรียนหนังสือไม่ดี

ประถม

5. ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน
 6. แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว
- เป็นต้น

มัธยม

5. ไม่สุภาพไม่เคารพครู
6. การลักขโมย
7. รบกวนชั้นขณะสอน
8. หนีโรงเรียน

เป็นต้น

8. สาเหตุและสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดความประพฤติที่ไม่เหมาะสม

ดังได้กล่าวมาในหัวข้อที่แล้วถึงปัญหาที่พบในชั้นเรียนทั้งปัญหาในระดับมัธยม และระดับประถม ความประพฤติที่เป็นปัญหา หรือความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่พึงปรารถนาดังกล่าว ย่อมมีสาเหตุ ดังนั้นเพื่อที่ครูจะได้เข้าใจและแก้ไขความประพฤติดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรที่จะพิจารณาสาเหตุและสภาพการณ์ดังต่อไปนี้

8.1 การขาดการสื่อสารติดต่อ (lack of communication) ทำให้เด็กไม่รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่กลุ่มยอมรับ อะไรคือสิ่งที่กลุ่มไม่ยอมรับ ระบบการติดต่อกันภายในกลุ่มอาจจะไม่ดีพอ ทำให้สมาชิกขาดโอกาสที่จะทราบสิ่งที่กลุ่มคาดหวังจากตัวเขา เช่น การสื่อสารแบบทางเดียว สมาชิกไม่มีโอกาสติดต่อซักถาม ในกรณีนี้ครูจึงควรพิจารณาด้วยว่า การที่นักเรียนปฏิบัติผิดระเบียบของโรงเรียน หรือ ไม่ได้ปฏิบัติในสิ่งที่ครูต้องการ อาจจะเนื่องมาจากความไม่รู้ของนักเรียนก็เป็นได้

8.2 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน ซึ่งได้แก่

8.2.1 การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เด็กบางคนพ่อแม่รักและทะนุถนอมมากเกินไป ทำให้เด็กพึ่งตนเองไม่ได้ เข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ หรือไม่ก็เอาแต่ใจตัวเอง เด็กบางคนพ่อแม่ปกครองแบบปล่อยตามสบาย จะทำอะไรก็ได้ พ่อแม่ก็ไม่ดู ไม่ว่าจะผิดหรือถูก ทำให้กลายเป็นคนไม่มีระเบียบ ซุกซนจนเกินเหตุ ไม่รู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่มีมารยาท ในที่สุดก็เข้ากับเพื่อนไม่ได้ เป็นต้น

8.2.2 สัมพันธภาพภายในบ้าน หมายถึงสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ และลูก ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

ก. ลำดับการเกิดของเด็ก

- ลูกคนโต เป็นที่ใกล้ชิดสนิทสนม เป็นที่รักและไว้วางใจของพ่อแม่ มักจะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน เพราะได้รับหน้าที่เลี้ยงดูน้องมาก่อน แต่มักจะเอาแต่ใจตัวเอง ใจน้อย

- ลูกคนกลาง เกิดมาในขณะที่พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ มักจะเกิดความอิจฉาและมีนิสัยชอบแข่งขัน ถ้าผิดหวังจะกลายเป็นคนก้าวร้าวรังแกผู้อื่น

- ลูกคนสุดท้าย ได้รับการเอาอกเอาใจจากพ่อแม่ และพี่ๆ มากจึงทำให้เอาแต่ใจตัวเอง มักมีพฤติกรรมไม่สมวัย ถึงแม้จะมีความเชื่อมั่นในตัวเอง แต่ก็มีความรับผิดชอบน้อย

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา เด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่รักใคร่ ปรองดองกัน เด็กจะมีความมั่นคงทางจิตใจ แต่ถ้าเด็กมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ลูกไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควร เด็กจะมีปัญหาทางอารมณ์ และแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่าง ๆ

8.2.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีลูกมากเกินไป ทำให้เกิดการแก่งแย่ง เด็กอาจจะเข้าคึดเข้าแค้น เก็บกดและมีปัญหาทางอารมณ์ หรือครอบครัวที่มีลูกคนเดียว เด็กจะเกิดความว้าเหว่ เหวง จึงออกนอกบ้านไปหาเพื่อน อาจจะไม่เป็นตัวของตัวเอง ทำอะไรชอบตามคนอื่นเสมอ

8.3 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สภาพการณ์ในโรงเรียนที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

8.3.1 ตัวนักเรียนเองที่มีปัญหาดังกล่าวมาแล้ว เช่น ปัญหาทางร่างกาย นักเรียนมีรูปร่างอ้วนเกินไป แคระแกรน หรือพิการ ทำให้เกิดปมด้อย จึงหาปมเด่นมาชดเชย

นอกจากนั้นเกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง ยังอาจเป็นเพราะนักเรียนเห็นว่าการทำอะไรที่ผิดไปจากบรรทัดฐานของกลุ่มได้นั้นเป็นการให้รางวัลตนเอง ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ หรือเป็นการเรียกร้องความสนใจจาก ครู จากเพื่อน

8.3.2 กลุ่มเพื่อน เด็กส่วนมากชอบทำตามกลุ่มเพื่อน ถ้าเพื่อนไม่ดี เด็กจะประพฤติไม่ดีด้วย ในทางตรงข้ามเด็กอาจจะไม่พอใจกลุ่มเพื่อนที่อยู่ในชั้นเดียวกัน ทำให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือกลายเป็นเด็กแยกตัวเอง

8.3.3 ตัวครู และวิธีการปกครองชั้นเรียนของครู ครูโดยทั่วไปมักจะเห็นว่า การควบคุมระเบียบวินัยของชั้นเรียนเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก โดยมิได้พิจารณาว่าปัญหาระเบียบวินัยที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะเนื่องมาจากข้อบกพร่องในตัวครูเอง วิธีการที่ครูใช้ในการสอน หรือวิธีการที่ครูใช้ในการปกครองชั้นเรียน ครูจึงควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้คือ

ก. วิธีสอนของครู ครูสอนไม่ดีหรือไม่ ไม่เตรียมการสอน พูดจาไม่ชัดเจน ทำให้เด็กไม่สนใจการเรียน

ข. ครูไม่ยุติธรรม ครูเลือกที่รักมักที่ชัง ทำให้เด็กแสดงอาการกระด้างกระเดื่อง ดื้อรั้น ก้าวร้าว

ค. ครูทำตัวไม่เหมาะสม เช่น แต่งกายไม่เรียบร้อย ใส่กระโปรงสั้นเกินไป ใส่เสื้อ
บางไป พูดจาหยาบคาย ชอบนั่งสอนบนโต๊ะไม้่น่าดู ทำให้เด็กขาดความเคารพนับถือ ไม่กลัว
เกรง หรือล้อเลียนครู วิพากษ์วิจารณ์ครู

ง. ครูขี้เกียจสอน ทิ้งห้องให้นักเรียนคุยกัน มาโรงเรียนสาย เลิกสอนก่อนเวลา
เสมอ ทำให้เด็กขาดความศรัทธาในตัวครู

จ. ครูเจ้าอารมณ์ อารมณ์ไม่คงเส้นคงวา ชอบดุหรือทำโทษนักเรียนในเรื่อง
เล็ก ๆ น้อย ๆ ทำให้นักเรียนต้อดิ่ง ขัดขืน

ฉ. การไม่ยอมรับนักเรียน ครูไม่ยอมรับว่าเด็กบางคนมีความแตกต่างจากเด็ก
คนอื่น เช่น สำเนียงภาษาที่พูด สภาพภูมิหลังของเด็ก บุคลิกภาพของเด็ก ทำให้เด็กกลายเป็น
คนก้าวร้าว ก่อความในชั้นเรียน หรือไม่ก็แยกตัวเอง

ส่วนในเรื่องวิธีการปกครองชั้นเรียนนั้น เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อบรรยากาศในการ
เรียนการสอน เช่น การปกครองแบบเผด็จการ ครูใช้อำนาจมากเกินไป อาจจะเป็นผลทำให้เด็ก
เกิดการเก็บกด โกรธแค้น และแสดงออกกลับหลัง แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อมเพื่อเป็น
การแก้แค้นครู เช่น ขโมยของครู ทบกระจกห้องเรียน เป็นต้น (เกี่ยวกับวิธีการปกครองชั้น
เรียน จะได้กล่าวโดยละเอียดในเรื่องของผู้นำในชั้นเรียน)

8.3.4 ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ส่วนใหญ่แล้วระเบียบข้อบังคับของโรง
เรียน ผู้บริหารเป็นผู้กำหนด กฎเกณฑ์ต่างๆ จึงเป็นกฎเกณฑ์ที่เด็กนักเรียนไม่มีโอกาสรับรู้
หรือมีส่วนร่วม ดังนั้น ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งได้เสมอ

กฎและระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนที่ทำให้ให้นักเรียนประหลาดใจได้แก่

ก. กฎและระเบียบที่ขัดกับพัฒนาการของเด็ก เช่น ห้ามพูดคุยในห้องเรียน
ห้ามลุกจากที่ขณะทำงาน ซึ่งเป็นการขัดกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะนัก-
เรียนชั้นประถม นอกจากนั้น กฎและระเบียบในลักษณะนี้ยังไม่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตนเอง
ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งขัดกับกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน

ข. กฎและระเบียบที่เข้มงวดกวดขันจนเกินไป ไม่มีการยืดหยุ่น หรือไม่ก็เป็น
กฎและระเบียบที่เลอเลิศเกินไป ขัดกับค่านิยม ทศนคติที่เด็กได้รับจากครอบครัว ซึ่งกฎและ
ระเบียบดังกล่าวนี้ อาจจะมีผลต่อการทำตามเฉพาะพฤติกรรมภายนอกของเด็กเท่านั้น

ค. กฎและระเบียบที่หย่อนเกินไป ทำให้ห้องเรียนขาดระเบียบ เด็กกลายเป็น
คนไม่เรียบร้อย ไม่มีความรับผิดชอบ

ง. กฎและระเบียบที่ไม่คงเส้นคงวา เด็กเกิดความสงสัยไม่มั่นใจว่าจะทำอะไร
บางครั้งทำแล้วผิดบางครั้งทำแล้วถูก ทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวล ขลาดกลัว

8.4 **สังคม** คือ สิ่งแวดล้อมนอกบ้าน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น บ้านของเด็ก อยู่ในแถบที่เป็นแหล่งการพนัน โสเภณี แหล่งสลัม หรือกลุ่มอันธพาล แหล่งค้ายาเสพติด สภาพแวดล้อมเช่นนี้มีอิทธิพลต่อความประพฤติของเด็กอย่างมาก เพราะเด็กมักจะเอาแบบอย่างสังคมที่ตนอาศัยอยู่

8.5 **สื่อมวลชน** ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วารสาร นิตยสาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อเด็กมาก โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น เพราะเป็นวัยที่ชอบเลียนแบบหาสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้น เช่น เด็กอาจจะเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแสดงในภาพยนตร์โทรทัศน์ เลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าว เลียนแบบพฤติกรรมทางเพศที่แปลกใหม่สำหรับเด็ก เป็นต้น

หนังสือแนะนำ

สมพร สุทัศน์ย์. “เด็กที่มีปัญหา.” จิตวิทยาการปกครองชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2523.

(ในบทที่เกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหานี้ นักศึกษาจะได้ทราบถึงลักษณะของเด็กที่มีปัญหาประเภทต่าง ๆ สาเหตุที่ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในโรงเรียน พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมประเภทต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการแก้ไข)

คำถามสำหรับบทที่ 3

1. นักศึกษาคิดว่าจะเกิดปัญหาอะไรขึ้นถ้านักเรียนไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นบรรทัดฐานที่กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม
2. บรรทัดฐานของสังคม มีคุณสมบัติอย่างไร
3. เด็กเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้บรรทัดฐานของโรงเรียนได้จากที่ใด อย่างไรบ้าง
4. เมื่อพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้เกิดการทำตาม สามารถแยกออกเป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ๆ คือกลุ่ม กับบุคคล จงชี้ให้เห็นว่า
 - ก. กลุ่มมีอิทธิพลต่อการทำตามบรรทัดฐานของบุคคลได้อย่างไรบ้าง
 - ข. ตัวบุคคลแต่ละคนมีลักษณะอะไรบ้างที่ทำให้เขาทำตามบรรทัดฐานของกลุ่ม
5. เราจะพิจารณาได้อย่างไรว่าพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกนั้นเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม หรือเป็นพฤติกรรมที่ผิดไปจากบรรทัดฐานของโรงเรียน
6. นักศึกษาได้ข้คิดอะไรบ้างจากผลการศึกษาวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กในโรงเรียน
7. นักศึกษาคิดว่าเหตุใดครูจึงต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับสาเหตุและสภาพการณ์ที่ทำให้นักเรียนกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จงอธิบาย
8. ครอบครัว ครู กลุ่มเพื่อน และกฎระเบียบของโรงเรียน มีส่วนที่ทำให้เด็กมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือมีความประพฤติที่ผิดไปจากบรรทัดฐานของโรงเรียนได้อย่างไร
9. สภาพแวดล้อมทางบ้านและสื่อมวลชนมีส่วนที่ทำให้เด็กมีความประพฤติไม่เหมาะสมได้อย่างไร
10. การที่นักเรียนทำตามบรรทัดฐานของโรงเรียนทำให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนอย่างไร

บรรณานุกรม

1. จรรยา สุวรรณทัต และคณะ. “พัฒนาการของพฤติกรรม.” พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 : พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2521.
2. ฉลอง ภิมย์รัตน์. “ลักษณะและบทบาทของนักเรียน” จิตวิทยาสังคม กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์, 2521.
3. ประณต เล็กสวาสดี. “ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การฟังผู้อื่น พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำและความรู้สึกกับผิชอบ.” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร), 2517.
4. วินิจ เกตุจำ. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ กับความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุโขทัย.” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร), 2517.
5. สมพร สุทัศน์นิย. “เด็กที่มีปัญหา.” จิตวิทยาการปกครองชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2523.
6. อารีย์ สัญญวงษ์. “การศึกษาพฤติกรรมของนิสิตระดับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามัธยมศึกษาที่ออกฝึกสอนต่อการแก้ปัญหาในชั้นเรียน และการสร้างแบบจำลอง (Simulation) ของปัญหาเพื่อใช้ฝึกสอนนิสิตฝึกสอนในการคิดแก้ปัญหา ก่อนออกฝึกสอน.” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร), 2517.
7. แผนกวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ. “ปัญหาบางประการในโรงเรียน.” เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์, 2514.

Bibliography

1. Bany, M.A. and Johnson, L.V. *"Processes of Conformity."* Educational Social Psychology. New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1975.
2. Clay, H.L. *"Problem Behavior in the Classroom."* Educational Psychology in the Classroom. New York : John Wiley and Sons. Inc., 1976.
3. Cortis, G. *"Interaction in the Classroom Groups."* The Social Context of Teaching. London : Open Books Publishing Ltd. 1977.
4. Sprinthall, R.C. and Sprinthall, N.A. *"The Classroom as a Social Unit."* Educational, Psychology : A Developmental Approach. London : Addison - Wesley Publishing co., 1974.